



International SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL



SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:47
sssjournal.com

pp.5749-5763
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 21/07/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 22/10/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 22.10.2019

RUSYA'NIN SOĞUK SAVAŞ SONRASI ORTA ASYA'DA KÜLTÜR POLİTİKALARI ÜZERİNDEN HEGEMONYA KURMA ÇABALARI

RUSSIA'S EFFORTS TO ESTABLISH HEGEMONIA ON CULTURAL POLICIES IN CENTRAL ASIA AFTER THE COLD WAR

Tavakkilzhon SOBIRZHANOV

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sakarya/TÜRKİYE



Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1703>

Reference : Sobirzhonov, T. (2019). "Rusya'nın Soğuk Savaş Sonrası Orta Asya'da Kültür Politikaları Üzerinden Hegemonya Kurma Çabaları", International Social Sciences Studies Journal, 5(47): 5749-5763.

ÖZ

Makalenin ana konusu, Rusya Federasyonu'nun her dönemde önemli olduğunu belirttiği, zamanı geldiğinde "Arka Bahçe"- diye değerlendirdiği, Orta Asya bölgesinde kültürel politikalar uygulayarak bölgede ağırlığını koruması üzerinedir. Orta Asya bölgesinde diğer lider devletlerin (ABD, Çin, Fransa, Almanya vs.) de sık sık "yumuşak güç" politikası aracını kullanarak gerçekleştirdiği uygulamalarına denk gelinmiştir. Lakin bölge üzerinde ta Çarlık Rusya'sı döneminden itibaren hem idari hem de siyasi ilişkilerinin olması ve bölge halklarının Rusya'nın zengin kültürel geçmişine hayranlık duymaları, RF'nu için bir hayli avantaj sağlamıştır.

Orta Asya'daki Rusya çıkarlarının temeli, Rusya ile bölge ülkeleri arasındaki siyasi, ekonomik alanda, savunma ve güvenlik alanında olduğu kadar kültürel ve dil alanındaki özel ilişkilerin korunmasıdır. Güvenlik, öncelikli olmakla beraber, Rusya ekonomik ve siyasi bir entegrasyon politikası izlemektedir. Orta Asya ülkeleri bir zamanlar Sovyetler Birliği'nin bir parçasıydı, ama şimdi başka bir örgütlenme çerçevesinde (BDT) tekrardan birleştirilmiştir.

Günümüz modern dünyasında siyasetin yanısıra milletler kültürel alanda da bir diplomasi ilişkisinde. Devletler işbu kültür alış verişini, her ne kadar farkında olsalar da olmasalar da tıpkı yaşayan bir organizma gibi gündelik hayatımızın parçası haline gelmiş durumdadır. Kültür diplomasisini yumuşak güç kavramı kapsamaktadır. Bir devlet değerlerinin, bilgisinin, mutfağının, müziğinin, folklorunun kısaca söylemlerle o devleti içerisindeki toplumu var eden değerleri başka ülkenin insanlarına tanıtılması ve ulaştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, Rusya, SSCB, Kültür Politikaları, Yumuşak güç, Hegemonya

ABSTRACT

The main topic of the report is that the Russian Federation has been important in every period, and when it comes to its 'Backyard' attitude ("Arka Bahçe", in the sense of ownership), it is about maintaining its weight in the Central Asian region by applying its cultural policies. In the Central Asian region, the other leading states (USA, China, France, Germany, etc.) have also applied soft power policy tool quite often. However, since the period of Tsarist Russia, both administrative and political relations on the region and the people's admiration of Russia's rich cultural history, has provided a great advantage for Russian Federation.

The basis of the interests of Russia in Central Asia is the preservation of special relations in the political and economic spheres, in the fields of defense and security as well as in the cultural and linguistic spheres. While security is a priority issue for Russia, it follows a policy of economic and political integration. The Central Asian countries were once part of the Soviet Union, but are now reunited within another framework of organization (CIS).

In today's modern world, politics as well as nations are in a diplomatic relationship in the cultural field. States have become part of our daily life, just like a living organism, even if they are aware of this cultural exchange. Cultural diplomacy covers the power concept. One of the state's values, knowledge, cuisine, music, folklore, in other words the values that make the society exist within the definite state, have to be introduced and delivered to the people of other countries.

Keywords: Central Asia, Russia, USSR, Cultural Politics, Soft power, Hegemony

1. GİRİŞ

Sovyetler sonrası Rusya Kültür Politikasının incelenmesi ulusal tarih dönemi, birçok nedenden dolayı acil bir araştırma görevi gibi görünmektedir. Her şeyden önce, kültürün oldukça geniş bir alana sahip olduğu demokratik reformlardaki yirmi beş yıllık tecrübenin tarihsel ve kültürel bir anlayışına duyulan ihtiyaç ortaya çıktı. İkincisi, kültürel liderlik stratejisini şekillendirme sorunu, ülkenin liderliğinin modern politik söyleminde giderek daha fazla artmaktadır. Üçüncüsü, “Ukrayna krizi” sadece uluslararası ve Rus düzeyindeki politik ve ekonomik sorunları değil aynı zamanda kültürel ve uygarlık sorunlarını da ağırlaştırdı. Bu nedenler artık ulusal kültür çemberinde bir araya geldi ve kendilerini modern kültür politikasının öncelikleri ve kılavuzları hakkında kamuya açık bir tartışmada dile getirdiler. Modern iç bilimde, kültürel politika sorunu araştırmacılar tarafından en çok aranan sorunlardan biridir.

SSCB sonrası dönemde Rusya kültürel politikası gelişimi üç aşamasından geçmiştir. İlk aşama, 1991-1999 çerçevesinde geleneksel olarak belirlenebilir. Bu dönemde devlet, kültürel alandaki ilişkileri düzenleyen amaçlı bir faaliyet olarak, herhangi bir kültürel politikanın yürütülmesini neredeyse tamamen terk etti. Ancak, yetkililerin böyle bir konumu bir tür "kültürel politika" olarak yorumlanabilir. Ekonomi ve politika alanındaki liberal reformlar, özgürlük ve demokrasi modellerini sosyo-kültürel alandaki ana değerler olarak ortaya koydu.

Bu dönemin kültürel politikasının temeli, 1993 devletinin resmi devlet ideolojisinin reddedilmesini onaylayan yeni Rus Anayasası'nın önerileridir. On üçüncü madde özellikle şöyle ifade etmiştir: “1. İdeolojik çeşitlilik Rusya Federasyonu'nda tanınıyor. 2. Hiçbir ideoloji devlet veya zorunlu olarak kurulamaz. “Devlet, ulusal bir ideolojinin oluşumunu taahhüt etmeyi reddederek, devlet kültür alanından çekilerek diğer sosyokültürel ilişki katılımcılarına kültürde ilişkilerin ilkelerini oluşturmaları, kendi çıkarlarından yola çıkarak vermelerini sağladı. Sonuç olarak, kültür ve sanat kurumları kültür politikasının ana konuları haline geldi. ve yaratıcı aydınların en aktif temsilcileri. Özgürlük, yalnızca politik değil, aynı zamanda etik estetik kısıtlamalardan da alan yaratıcı entelijansiya, genellikle sanatsal düzeyde düşük işler üretmeye başladı. Örneğin, sinema ve tiyatro sanatında, reklamcılıkta “chernukha” ismini alan yönünü aldı. Bu tür eserler, bir kural olarak, nüfusun marjinal kesimlerinin sosyo-kültürel kimliğinin yıkıcı tezahürlerini gösterdi.

Kültürel politikanın gelişiminde ikinci aşama 1999-2006 arasında belirlenebilir. Liberal ekonomik reformların bir sonucu olarak, kültür, sosyokültürel alanda hizmet olarak yorumlanan ve meta değerleri olarak kültürel değerlere sahip olan yeni bir kültür perspektifi belirleyen pazar ilişkilerine konu oldu. Rusya Federasyonu Kültür Kanunu'nun Temelinde, makalenin 1999 sürümü, kültürün bir özgürlük alanı olarak anlaşılmasını sağlamıştır. Federal yasaların ana görevi “ücretsiz kültürel faaliyetler için yasal güvenceler oluşturmak” idi ve kültürel faydalar “kuruluşlar, diğer tüzel kişiler ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan bireyler tarafından sağlanan şartlar ve hizmetler” olarak tanımlandı. “Kültür ve sanat kurumları, kitle, ticari kültür, şov dünyası ve eğlence endüstrisi ile zorlu ekonomik rekabet karşısında” hayatta kalmaya ”başladı.

Kültürel politika geliştirmenin üçüncü aşaması 2007-2015'e atfedilebilir. Bu dönemde, politika, ekonomi ve sosyokültürel alanda ulusal önceliklerin otoriteleri tarafından gerçekleştirilme süreci başladı. Bir dönüm noktası olayı, Rusya'nın ulusal çıkarlarının doğrudan dile getirildiği Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir V. Putin tarafından 2007 tarihli Münih Konuşması olarak adlandırılabilir. Bir sonraki önemli adım, “Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Stratejisi 2020'ye kadar 2009” da onaylandı. Bu belgede, ilk kez, nüfusun “marjinalleşmiş gruplarının manevi ihtiyaçlarına” odaklanan kitlesel, ticari, Batılılaşmış bir kültür, Rusya'nın ulusal güvenliği için bir tehdit olarak kabul edildi. Ulusal güvenlik için başka bir tehdit denildi

“Rusya'nın tarihi, dünya tarihindeki rolü ve yeri, izin verilebilirliğe ve şiddete, ırksal, ulusal ve dini hoşgörüsüzlüğe dayanan bir yaşam tarzının propagandası hakkındaki görüşleri gözden geçirmeye çalışıyor” (Saraç, 2008, 127-129).

İşbu Kültürel politika alanında faaliyetler Rusya dış politikası için de son derece önemli konuma geliyordu. Rusya'nın dış kültürel politikasında esas hedef tabii ki de SSCB'nin yoğun etkisi altında olan Orta Asya bölgesi olmuştur. Sebebi bu bölge üzerinde yürütmek istediği kültürel politika aracılığı ile hegemonya kurma hareketleri kolay şekilde gerçekleşecekti. Bunun nedeni bölge ülkelerinin eski SSCB ülkelerinden olmasıdır.

Bu çalışmada, Sovyet sonrası dönemde uluslararası düzen karşısında Rusya'nın Orta Asya ülkelerine yönelik hegemonya kurma çabaları araştırılacaktır. Esas olarak bu çalışmanın daha verimli ve çalışma alanını daraltmak için daha çok kültürel açıdan yapılanmalar ele alınacaktır.

Çalışmada bir takım soruların yanıtını bulmaya çalışılacaktır. Örneğin: Rusya için Orta Asya bölgesinin önemi nelerden ibaret? Rusya'nın Orta Asya'ya homonim kurmasının sebepleri nelerdir? Hegemonya kurma çalışmalarında kültürün önemi nedir? Rusya'nın Kültürel olarak Orta Asya'ya etkisi nelerden ibaret? Yumuşak güç uygulamasında dil, din ve kültürün yönetilmesi.

2. SOVYET DÖNEMİ ORTA ASYA'DA DİL VE KÜLTÜR

Bir devletin diğer ülkeler tarafından resmi olarak tanınması için kesinlikle gerekli olan kriterler vardır. Bu kriterler devletin sınırı, toprakları, toplumsal yapısı, askeri gücü vs. olabilir. Ancak ülkeyi ülke oflamasındaki en önemli faktörler bu dili ve kültürüdür. Eğer toplum kendi kültürüne, diline ve dinine sahip çıkamıyorsa cihan arenasında erozyona uğrayıp kaybolacaktır.

Dil ve kültür politikaları alanları, uluslararası ilişkiler dalındaki çalışmalarda önemli konulardan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sebebi ise, dil ve kültür politikaları ile ilgili yapılan çalışmalarda dış çevre ile sistematik bir ilişkilendirmesinden kaynaklanmaktadır. Dil ve kültürün politika ile arasında ilişki, politikanın ne şekilde tanılandırılmasına bağlıdır. Politika, birey ya da grupların davranış ve eylemini etkilemekte olarak tanımlanırsa güç, iktidar ve meşruiyet kavramları temelinde siyasal iktidarların tarafından dil ve kültürün bir araç durumuna getirilmesi söz konusudur. Bu denli siyasal yapı ve işleyişini izlenen dil ve kültür politikalarını doğrudan belirlemektedir. Devletin siyasal sistemiyle uluslararası sistemin arasındaki belli ölçü ve düzeydeki etkileşim, dil ve kültür politikalarını analiz etmede dış çevre unsurunun da göz önünde bulundurmak gerekir. Bu bakımdan, kültür ve dil politikalarının oluşumunu uluslararası ilişkiler alanının kapsamaktadır (Kryushen, 2015, 66).

Yabancı dil bilgisi ve diğer ülkelerin kültürel özelliklerine hâkim olmak, Rusya'nın Avrupa ve küresel süreçlere entegrasyonunun vazgeçilmez bir koşuludur. Tek bir ekonomik alana giriş, eğitimsel ve kültürel alana girmeden mümkün değildir. Makalede yürütülen dil ve kültür etkileşiminin analizi, yerli kültürün birbirine bağlı bir dünyanın sadece küçük bir parçası olduğunu anlamayı mümkün kılar. Yabancı bir dil öğrenmek tamamen teknik bir süreç değil, diğer ülkelerin kültürünün geniş bir ustalığı, milletler arasında köprüler kuruyor. Dil dışında, dünyadaki kültür ve iletişim korunamaz ve geliştirilemez, bu nedenle, tüm çeşitliliğindeki dünya ancak dillerin ve kültürlerin gelişmesiyle tanınabilir.

1991 yılından itibaren her biri ayrı bir cumhuriyet olarak SSCB'de bağımsızlıklarını kazanmalarına rağmen Orta Asya ülkeleri, genellikle ortak tarihleri, kültürleri ve dinlerinin aşırı bir şekilde aynı olması nedeni ile bazı batı ülkelerindeki toplumlar tarafından bir bölge ülkelerini birbirlerinden ayırt edememektelerdir. SSCB'nin milliyetler politikasının temellerinden olan kültür ve dil politikaları, kapsadıkları alan ve ideoloji bağlantısı nedeniyle SSCB iktidarının toplumsal mühendislik projesi olmuştur. Komünist bir toplum yaratma sürecinde aşama olarak ulus ve ulusal kimliklerin geliştirilmesi ve son aşamada ortadan kaldırılması amacına SSCB iktidarlara ulaşamamışlardır. Aksine tamamen bir erozyon kapısına takılmış ve parçalanmak zorunda kalmıştır.

Osta Asya'nın kült mimarisi yüzyıllarca çeşitli dini binalarda, yarımada temsil edilen çok sayıda mezhepten dolayı farklılık göstermiştir. Bu, dini binaların inşasının ciddi bir engelle karşılaşmadığı gerçeğinden de kaynaklanıyordu. Bu bağlamda, XX yüzyılın başında çeşitli itiraf gruplarının temsilcilerinin dini yapıları bölge topraklarında işliyordu. Orta Asya'da Sovyet iktidarının kurulmasından sonra, bölgenin dini yaşamı birçok değişiklik ve kısıtlamayla karşı karşıya kaldı. Camilerdeki değişimler ve işleyiş dokundu.

Camilerin işleyişi çalışma konusunda vurgulanmalı idi. Çünkü Müslümanların dini yapılarının kapatılması diğer mezheplerin dini yapılarından biraz farklı bir şekilde gerçekleştirildi. 20 Kasım (2 Aralık), 1917 gibi bir tarihte, "Halk Komiserleri Konseyi" Müslümanlara bir çağrı yaptı: "Rusya Müslümanları Volga bölgesinin Tatarları, Kırım, Kırgızlar ve Sibirya ve Türkistan'ın Sartları, Türkler ve Tatarlar Transkafkasya, Çeçenler ve Kafkasya'nın Yaylaları, yıkılan tüm camiler ve dualar, inançlar ve gelenekler Rusya kralları ve ezicileri tarafından ezildi! Bundan böyle, inanç ve gelenekleriniz, ulusal ve kültürel kurumlarınız özgür ve dokunulmaz olarak ilan edildi." Böyle bir açıklama, öncelikle Sovyet liderliğinin, onları düzenlemek ve halkın huzursuzluğundan korunmak için ulusal azınlıkların temsilcileriyle barışçıl ilişkilerini sürdürmekle ilgilendiği gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, Orta Asya da dahil olmak üzere bölge genelinde camilerin işleyişi için çeşitli değişimler yapılmıştır (Mısıroğlu, 1992,200-216).

Bu değişimler sonucunda Orta Asya'daki Müslüman toplumu üzerinde baskı oluşturulmuştur. Bu baskı sadece Orta Asya bölgesinde değil, o dönemlerde Rus Çarlığı günümüzde ise Rusya topraklarında bulunan Türk ve Müslüman azınlıklarına da etkisini göstermiştir.

Eğitimi ve eğitimin en önemli aracı olan dili kendi rejimlerini sağlamlaştırmak için kullanan Ruslar, işi en baştan yani yukarıda görüldüğü gibi daha okuma yazması olamayan beyini beyaz kâğıt misali olan çocuklara Rus kültür ve tarihi ile şekillendirme yöntemini gerçekleştirmişlerdir. İlk olarak Türkistan'ının Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan bölgeleri üzere, hemen Orta Asya'da bazı bölgelerde çoğunluk olarak Ruslaştırmayı başarmışlardır.

En azından Ruslara taklit ederek Rus dilini "genel anlaşma dili" olarak kullanılmasına erişildi. İlk okullardan başlayarak hayatın tüm noktalarında Rus kültürü ve dilini yaydıkları kendi rejimini korumak için yapılan en önemli hareketlerden biri olmuştur. Böylece bireylerin milli bilinci ve rejime karşı uyanışını önlem almak amacı kısmen gerçekleştirilmiştir. Ne yazık ki günümüzde de aynı sistemin eğitimini alan bu coğrafyanın bazı ülkelerinde aynı sistem olmasa da onun hedeflerini taşıyan sistem yürütülmektedir. Orta Asya uyanıklarından biri böyle demişti "Orta Asya ülkeleri boynumuzdaki Rus Çarlığı ve SSCB'yi zincirlerinden kurtulduk, ama hala bu zincirin (sistem ve rejimin) izleri hala boynumuzdadır" (Kara, 2007,35-39).

Sovyet zamanlarından beri, Rus dili Orta Asya halkları arasındaki bağın etkenlerinden biri haline geldi. Temelinde, Birlik'te yaşayan tüm milletlerden tek bir kültür, eğitim ve bilim inşa edildi.

SSCB'nin çöküşünden sonra, Orta Asya'daki hemen hemen bütün devletler öz kimlik yoluna girdiler ve ulusal dillere ve geleneklere karşı önyargılı oldular. Neredeyse bölgenin tüm ülkelerinde, yerel dillerin önceliğini ilan eden dillerle ilgili yasalar çıkarıldı. Aslında, Kiril alfabesi alfabeleri Latin alfabesiyle değiştirilmeye başlandı ve Rus dilinden borçlanmanın yerine ulusal kelimelerle terminoloji komiteleri düzenlendi.

Orta Asya'da Rus dilinin statüsünün yasal olarak sağlamlaştırılması açısından, belirsiz bir durum da var. Bir devlet dili olarak, Rus dili hiçbir ülkede statü almamıştır. Ancak Kırgızistan ve Kazakistan'da resmi olarak belirlendi. Tacikistan Anayasasına göre, Rus dili uluslararası iletişim dilidir. Özbekistan ve Türkmenistan'da, Rus dilinin anayasalardaki durumu hiç belirtilmemiştir.

Yavaş yavaş, bölgedeki Rus dilinin yasama düzeyindeki rolü azalmaya başladı. Ancak, dil hiçbir yerde kaybolmamış ve nüfus için bağlayıcı bir unsur olmaya devam etmiştir. Kendi aralarında iletişim kurmak için Rusça konuşan insanlar vardı. Böldeki toplumun belirgin kısı Rus TV kanallarını izlemeye, gazete ve kitaplar okumayı, Rusya'da çalışmaya devam ettiler.

Ancak, genç neslin içindeki Rus dilinin bilgi düzeyi azalmaktadır. Bu, toplumun birçok yönünü etkiledi. Göçmen işçiler, Rusya'da çalışmaya gelen ya da Rusya'nın katıldığı kendi ülkelerindeki uluslararası üniversitelerde okuyan öğrenciler için zorluklar başladı (Synko, 2019, 25-39).

Bu sorunu çözmek için, 2017 yılında Tacikistan'ın liderliği Rusya'ya Rus dili, edebiyat, matematik, fizik, kimya ve bilgisayar bilimleri öğretmenlerini cumhuriyet okullarına göndermeye başladı. Aynı yılın Eylül ayının başında, çeşitli konularda 34 öğretmen zaten Rusya'dan Tacikistan'a gönderildi. Ek olarak, birkaç ton ders kitabı da getirdiler. 1 Eylül 2018 itibarıyla, sayıları 50'ye yükselmişti. Buna dayanarak, Tacikistan Hükümeti ile birlikte, Rusya Eğitim Bakanlığı, talimatların Rusça olarak yürütüleceği beş büyük okul oluşturma projesi üzerinde çalışmaya başladı.

Bazı düşüncelerden sonra Özbekistan Millî Eğitim Bakanlığı, Rusya'dan öğretmen davet etme fikrini reddetti. Böyle bir hareket için resmi motivasyon, Özbekistan'da Rusça eğitim dili olan çok sayıda okulun bulunmasıydı, bu yüzden hepsini kapsaması çok zor olacaktı. Alternatif olarak, Özbek tarafı, tazeleme kursları için ve ayrıca Özbekistan'daki Rus merkezlerinde eğitim için Rusya'ya gönderilecek olan öğretmen sayısını artırmayı önerdi.

Kırgızistan'a gelince, Rusya Eğitim Bakanlığı, Kırgızistan'ın öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu okulların ve konuların bir listesini verdiğinde sorunun çözüleceğini belirtti. Ancak, şu ana kadar cumhuriyetten böyle bir talep alınmadı (Artukov, 2003, 125-130).

3. ORTA ASYA DEVLETLERİNİN EĞİTİM SİSTEMİNDE RUS KÜLTÜRÜNÜN YERİ

Devletin gelişiminde en büyük paylardan biri eğitim sistemi üzerindedir. Bir ülke kendi geçmişini, geleneklerini, kültürünü, dili ve dinini öğrenmesi ve sahiplenmesi için ilk olarak okumayı ve yazmayı

öğrenmelidir. Peki sadece okur- yazarlığı bilmek ülke geleceğini kalkındırır mı? Tabii ki de hayır! Çünkü günümüzde sadece okur- yazarlık oranı yüksek olan birçok ülkelerin gelişmişlik durumunun bir hayli geride olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle okuma yazmanın yanı sıra eğitim sistemi de çok önemli bir rôle sahiptir. Böyleyken, devletin eğitim sistemi her bakımdan ilk planda olmalıdır. Öreniğin: doktor olmak için eğitim şart, mühendis olmak için eğitim şart, bilim adamı olmak için, üniversitede ya da okullarda öğretmen olmak için de eğitim şart kısacası her bilim dalında bir uzman çıkartmak için eğitim sistemi ön sıradadır (Letyankov, 2015, 56).

Yüksek öğrenim uzun süredir uluslararası çalışmaların çevresinde kalmıştır. Bu konuya ilgi arttı “yumuşak güç” kavramının ortaya çıkması ve bunun sonucunda kamu diplomasası gibi bir devlet etkinliği yönüne olan ilginin artmasıyla. Yumuşak güç, kavramın yazarı J. Nye'nin tanımı ile “devletin, dünya siyasetinde zorla ve zorlama olmadan istenen sonuçları elde etme yeteneği, diğer aktörlerin tercihlerini şekillendirerek, tamamen kendi “çekiciliğine” dayanmaktadır” (Nye, 2017, 73-84).

Ayrıca, belirli bir konunun değerinin uluslararası ilişkilerdeki diğer katılımcılar tarafından kültürel etkisinin ölçüsünde ne kadar paylaşıldığına doğrudan bağlıdır. Kültürde, ideolojide ve kurumlarda Nye, ABD'nin dünyadaki etkisi ve liderliğinin kaynağını görüyor.

Orta Asya ülkeleri eğitim sistemi üzerinde geçmişten gelen bir Rus kültürü etkisi hâlâ sümektedir. Bu etkinin bu kadar sindirilmiş derecede kalıcı olmasının sebebi, Rus çarlığının günümüz Orta Asya bölgesi olan Türkistan topraklarına yayılma politikasını uygularken eğitim üzerinde yaptığı uygulamalardır. Rusların, Türkistan okullarına girmesinin asıl amacı toplumu tamamen kendi rejiminin kontrolü altında tutmaktır. Bu yüzden de birçok Türk bilim adamlarının çalışmalarını yok ederek halkı kendi eğitimi altına almaya çalışmışlardır. İlk olarak bu sisteme karşı mücadele olarak sayılan yazarlar ve bu dönemin ne amaçla kurulduğunu anlayan uyanık insanları yok etmek hedef olarak alınmıştır. Söz konusu olan Çolpan, Abdullah Kadiri, Aybek vb. gibi yazarların eserlerini kendi rejimlerine karşı yapılmış isyan olarak değerlendirmiş ve bu yazarlara karşı “Halk Düşmanları” adıyla cezalandırmışlardır.

Okullarda ise budan sonra artık Rusların üstün bir ırk oldukları ve bu ırk mensupları bir lider haline getirilmesi başlamıştır. Bu eğitim daha çocuk ilk orta okullara okuma yazma eğitimi almak için gelirken beyincine sızdırılmaya başlamıştır. Bundan sonra Rus dili ve kültürü dersleri ve benzeri kendi rejimi için faydalı olan eğitim sistemine geçilmiştir. Bu nedenle bu coğrafyanın birçok bölgelerinde bu sistemi temsil eden ve bu eğitim sistemini kollayan bilim adamlarını bulmak o kadarda zor bir şey değildir. Toplumda ve okullarda gerçekleştirilen Rus bayramları köylerde gerçekleştirilen yaşam tarzı bunların ispatı olarak getirilebilir. Çarlık Rusya'nın en önem verdiği noktalarından olan bu eğitim ve dil konusu her zaman sistemi oturtmak için kullanılan politikadır. Şu esnada önce okulları Ruslaştırarak kendi kültür ve dilini sıdırmışlardır, okullarda büyük oranda Rusça öğretimler verilmiştir. Bu nedenle de günümüzde bölge halkının %95 Rus dilini hiç zorlanmadan konuşuyor ve bazı ailelerde kendi kültürlerini unutup, bir Rus ailesi kültürünü taşıdığına rastlanmak yerel nüfus için şaşırtıcı bir durum değildir (İlyasov, 1996, 232-238).

Örnek olarak SSCB döneminde hatta bölge ülkelerinin alfabelerinin de değiştirildiğini ve bu şekilde bölge eğitim sisteminin en önemli unsurlarından olan dillerini öğrenmede belli bir zamana kadar zorluk çektikleri bilinmektedir(Rechel, 2011, 24-38).

Tablo 1. Orta Asya Ülkelerinin Kullandıkları Alfabeler

ÜLKELER	SSCB öncesi	SSCB zamanında	Bağımsızlık sonrası
Kazakistan	Latin	Kiril	Kiril (2018'den başlayıp Latin)
Kırgızistan	Latin	Kiril	Kiril
Tacikistan	Latin	Kiril	Fars (Arap)
Türkmenistan	Latin	Kiril	Latin
Özbekistan	Latin	Kiril	Latin

Kaynak: Abdırakmanov, S. (1991). Kırgızların 1916-Cıldığı Kötürülüğü Cönündö: Kırgızdar. Bişkek: Chynar.

Tabloda da görüldüğü gibi Orta Asya ülkelerinin alfabeleri bölgede SSCB hakimiyeti baskın olduğu sürece kiril alfabesiyle değiştirilmiştir. Tabii ki alfabelerinin değişimi devamında tarihi yazmalar kültürel zenginlikler vs. değiştiril ve bu değişim sürecinde Sovyet hükümeti finansal desteği kurşuna kadar ülkelere sağlamıştır. Bağımsızlığını kazandıklarından sonra, yani 1991 yılından sonra bu devletler Latin alfabesine geçiş yapmak için kendi bütçelerinden harcama yapmışlardır. Bu nedenle de Kırgızistan Cumhuriyetinde hali hazırda ülkede yaşanan renkli devrimler ve karışıklıklardan kurtulup alfabe değişimine harcayacak zamanı da finansal imkânları da olmamıştır.

Bunun dışında Orta Asya ülkeleri arasında Rus diline aşırı derecede sempati duyulması sebebiyle. Rusya

kendi yüksek öğretim kurullarını (üniversiteler), dil öğretim merkezleri, liseler, özel orta ve başlangıç okullarını ve hatta anaokullarını da bölgenin her bir ülkesine kolaylıkla kurabilmiştir.

Tablo 2 . Rusya Federasyonu’nun Orta Asya Cumhuriyetlerinde yerleşen eğitim merkezleri(2018 verilerine göre)

Ülkeler	Üniversiteler sayısı	Orta okullar sayısı	Liseler sayısı (Özel)	Anaokulları sayısı	Rusça dil öğretim merkezleri sayısı
Kazakistan	75	127	20	354	12400
Kırgızistan	42	88	8	160	6250
Özbekistan	37	130	12	243	15000
Türkmenistan	25	32	4	75	3260
Tacikistan	12	24	1	49	3000

Kaynak: Rusya Federasyonu Yüksek Öğretim ve Bilim Bakanlığı resmi sitesi (<https://minobrnauki.gov.ru/>)

“Yumuşak güç” devletlerin yeteneğidir, başkalarını kendi tarafına çekmek, gelişmek, kültürel ve ahlaki değerlerini, politik dersin çekiciliğini ve politik kurumların etkinliğini göstererek uluslararası ilişkilerde kendi gündemlerini desteklemesidir. “Bu strateji öncelikle, ülkeyi uluslararası arenada konumlandırma araçlarını içerir: eğitimin ihracı, dilin teşviki ve ulusal kültürel değerlerin yayılması. Günümüzün küresel dünyasında, rekabetçi millet, kültürel ve medeniyet dalında kendini geliştirmelidir. Rusya’nın dış politikasının ölçümü bellidir Uluslararası arenada önder ülkeler ile kafa kafaya yarışmak zorundadır. Kültürel etki, dünyada ortaya çıkan yeni merkezlerin dahilindedir.

Orta Asya ile ilgili sayısız ekonomik çalışmanın verilerini dikkate alarak, bölgedeki yoksulluğun azaltılmasında ve gelirlerin azaltılmasında büyük önem taşıdığını ve önemini belirttiğine ve nihai tüketimde gelirleri artırmanın GSYİH'yı%0,37 oranında artırdığına dikkat çekenlerden biri. Bu devletlerin temel kaygıları işe yarayacak olan vatandaşların sosyal hareketliliğinin teşviki değil ama bu, Rusça hakkındaki bilgileriyle doğru orantılıdır. Burada sadece ulusal eğitim kaynakları son derece sınırlıdır. Rusça çok önemli bir rol oynamaktadır.

Ayrıca, Rus Sovyet sonrası devletlerin uluslararası entegrasyon dilinin en önemli rolünü oynuyor. Bu işlevin, güçlerinin uluslararası iletişim dilinin işlevini aştığı ve Rus diline yeni bir gelişim dürtüsü verdiği açıktır. Vladimir Putin'in belirttiği gibi, “bu kaynağı kalkınma için paylaşmak bizim ortak çıkarlarımız”. Ancak, ortaya çıkan olumlu eğilim, son yirmi yılda ve uzak ulusal bölgelerde Rus dilinin kalitesindeki düşüşün olumsuz sonuçlarını hemen ortaya koydu., Rus dilinin Rus ulusal surzhik ile değiştirilmesi. Bunun sorumluluğu Rusya'ya aittir. Öyleyse, Rus dili gibi böyle bir "yumuşak güç" aracını temizlemenin zamanı geldi.

Bölgedeki Rus dilinin yasama düzeyindeki rolü azalmaya başladı. Ancak, dil hiçbir yerde kaybolmamış ve nüfus için bağlayıcı bir unsur olmaya devam etmiştir. Kendi aralarında hem Rusça konuşan insanlar, hem de iletişim kurmaya, Rus TV kanallarını izlemeye, gazete ve kitaplar okumayı, ders çalışmaya, Rusya'da çalışmaya devam etmeye devam ettiler. Kültürel mirasla ilgili olarak, proletaryanın sınıfsal çıkarları açısından yeniden düşünme, geçmişin manevi mirasını yeniden değerlendirme ilkesi ilan edildi. Bütün kültür, atılabilecek ve atılması gereken ilerici ve yeniden eylemlere bölündü. Sonuç olarak, bir dizi Sovyet halkı için, 20. yüzyılın başındaki edebiyat, sanat ve felsefe bilinmemektedir(Torkunov, 2014, 85-86).

4. RUSYA’NIN DIŞ KÜLTÜREL POLİTİKALARI VE AMACI

Bu bölümde, Rusya’nın dış kültür politikasının dilsel yönüyle ilgileniyor. Sebebi Rusya dış kültürel politikasının asıl amacı Rus dilini başka ülkelere yaymaktır. Dil politikasının altında yatan ana belgelerin analizine döner, en önemli aktörlerin rolünü araştırılmıştır, Rus dilini yurtdışında tanıtmanın en etkili biçimlerini incelenmiştir. Ayrıca olarak, bölüm Sovyet sonrası alanda Rus dilinin tanıtımının sorunları ve umutları ile ilgileniyor.

Rusça, Slav dillerinin en yaygın olanıdır. XX yüzyılın ikinci yarısında en çok kullanılan dil olmuştur. SSCB’de, Rus dili ülkedeki etnik iletişimin dildi ve aynı zamanda devlet diliydi. SSCB döneminde, yaklaşık 350 milyon kişi Rusça konuştu ve 290 milyon kişi, Rusçanın resmi dil olduğu Sovyetler Birliği’nde yaşadı. Sovyet bloğunun çöküşüyle birlikte, Rus dilinin dünyadaki dilsel siyasi haritadaki konumunu ve durumunu kaybetme süreci başladı. 90’lı yılların başında. Rus dili, dünyadaki genel konumunu etkileyen birçok devlette resmi statüsünü kaybetti. Eski Sovyet cumhuriyetleri, kendi ulusal dillerini güçlendirmeyi amaçlayan bir politika izlemeye başladılar. Bugün, Rusçanın ilk dili olduğu sadece 160 milyon insan var. Bir zamanlar sosyalist bloğun bir parçası olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde, XX. yüzyılın son on yılı. Rusça ayrıca İngilizce, Almanca ve Fransızca eğitim programlarından çıkarıldı. “1980’lerin sonunda, yaklaşık bir milyon öğrenci Doğu Avrupa’daki

üniversitelerde Rusça eğitimi görüyorlardı, bugün ise sadece 25.000 öğrenci Rus dilinde eğitim görmektedir. Genel olarak, bugün bu bölgede Rusça konuşan insanların sayısı yaklaşık 20 milyon kişidir.

Ancak, yukarıdaki belgelerin kabulünden bu yana geçen süre boyunca, dünyadaki Rus dili ile durum önemli bir şekilde değişmedi. Bu nedenle, belgenin ülke dış kültür politikasında Rus dilinin rolü ile ilgili en önemli hükümleri 2010 yılında kabul edilen Rusya Federasyonu dış politikası kavramına Ek 1’de daha da geliştirilmiştir. Rusçanın, uluslararası kuruluşların faaliyet alanı dahil olmak üzere uluslararası iletişimde kullanımını, yurtdışında Rus dilinin çalışmasını destekleyerek ve Rus öğretmenlerin eğitimlerini sürdürmektedir. Hükümetin özel dikkat ve desteği, dünyadaki Rus diline olan ilgiyi koruma ve ayrıca Rusça konuşan topluluğun çıkarlarını gizleme çalışmalarından zevk almalıdır (Kirkov, 2017, 25-28).

Ulusal dilin geliştirilmesinde en önemli rol yayın aracıdır. 2005 yılında, İngiliz BBC, Amerikan CNN, Fransız Fransa 24’e bir alternatif olarak, Alman Deutsche Welle, Rusya’nın Rusya’daki olaylarla ilgili görüşünü yansıtacak bir kanal olarak tasarlanan bugünkü bilgi kanalını yarattı. Günümüzde yayın dört dilde gerçekleştirilmektedir: Arapça, İspanyolca, İngilizce ve Rusça. Kanalin çalışmalarında, önde gelen uluslararası kanallar tarafından göz ardı edilen olayların ele alınmasına önem verilmiştir. YouTube Russia Today’de, 700 milyondan fazla görüşle CNN International, Fox News, Sky News, Al Jazeera dahil tüm uluslararası haber kanallarını sürekli olarak ele alması önemlidir. RT’in izleyicisi yüz ülkede 630 milyon kişiyi ve dünya genelinde 2.000’den fazla çalışanı barındırıyor (Valodina, 2017 , 15).

1929’dan bu yana, “Rusya’nın Sesi” radyo istasyonu ülke imajını oluşturan ve Rusya’nın dünya olaylarına bakışını sunan yayın yapıyor. Günümüzde radyo istasyonu, 160 ülkede günlük 151 saatlik yayın süresiyle 38 dilde yayın yapmaktadır. Radyo istasyonunun dünyanın 160 ülkesinde 109 milyon dinleyicisi var. Golos Rossii, BBC, Amerika’nın Sesi, Deutsche Welle ve Radio France International ile birlikte dünyanın ilk beş radyo istasyonundan biri. Yabancı yayıncılık kamu diplomasisi sisteminin vazgeçilmez bir bileşenidir ve Rusya son yıllarda bu yönde önemli ilerleme kaydetmiştir. Rus kanalı Russia Today ve Rusya’nın Sesi radyo istasyonu izleyicilerini kazandı ve yabancı izleyiciler ve meslek çevreleri arasında ün ve şöhret kazandı. Yabancı televizyon ve radyo yayıncılığı, dili destekleme politikasının vazgeçilmez unsurlarıdır. Belirli bir ülkenin InoSMI’si yalnızca yabancı izleyiciler üzerinde bilgi etkisi sağlama aracı değil, aynı zamanda vatandaşlarıyla iletişimi sürdürmek için bir kanaldır ve bu nedenle ulusal kültürel ve dilsel gelenekleri korumak ve iletmek için bir araçtır. Bilgilendirici yönlerden bahsetmişken, bir dilin internetteki dağılımı sorusuna değinilmeden olmaz. 2013 yılında, bazı internet siteleri verilere göre, Rusça, % 6.1 olan, Rusça içerikli site sayısı bakımından ikinci sırada yer aldı. Fransızlar altıncı sırayı alarak%4,3 oldu. İngilizce, sıralamada tartışmasız lider haline geldi ve sayfaların%54,9’u teşkil etti (Zumma, 2018, 7-12).

Dil politikası, elbette, bir ülkenin kültürünü tanıtmak ve dünyadaki kültürel varlığını genişletmek için en önemli araçlardan biridir. Dilbilimi içeren herhangi bir politikanın nihai hedefi, ülkenin etkisini arttırmaktır. Dil, estetik ve entelektüel başarıların dağılımı birçok ülke tarafından ülke imajını güçlendirmek için kullanılmaktadır. Rusya istisna değildir. Ancak, birçok devletin aksine, yalnızca birkaç yıl önce, Rusya, Rus dilini yurtdışında tanıtmak için sistematik adımlar atmaya başladı. Belki de Rusya’nın dış kültür politikasının, kültürel kaynakların zenginliğine rağmen, henüz yurtdışındaki ülkenin olumlu algılanmasını sağlayamamasının nedeni budur.

Bugün Rusya, kendi dil politikası arayışında. Ve elbette, buradaki ana odak noktası, özellikle Rusça konuşan nüfus sayısının oldukça fazla olduğu yerlerdir yani, SSCB’nin eski cumhuriyetleridir. 2007 yılında Avrasya İzleme Ajansı, “Yeni Bağımsız Devletlerde Rus Dili” olarak adlandırılan BDT ve Baltık ülkelerinin sakinlerinin arasında bir anketini gerçekleştirdi. Anket sonucunda, Rusça bilen nüfusun en büyük kısmının Belarus’ta yaşadığı ortaya çıktı; ayrıca, Ukrayna, Kazakistan, Letonya, Moldova’daki katılımcıların%50-70’i, dil konusundaki bilgisini yüksek düzeyde kaydetti. Estonya, Kırgızistan, Litvanya, Ermenistan, Gürcistan, Tacikistan’da Rusça ‘da yeterlilik düzeyi belli bir benzerliğe sahip. Genel olarak, nüfusun yaklaşık yarısı Rusya’yı (hatasız) veya daha az (hatasız) serbestçe konuşabildiklerine inanıyor.

Ankete cevap verenlerin üçte birinden fazlası Belarus (%84), Ermenistan (% 71), Kırgızistan (% 68), Ukrayna ve Tacikistan’da% 40’dan biraz fazla, Kazakistan ve Moldova’da yaklaşık% 30 Rus dili veya korunması desteklediler. Ankete katılanların çoğu, Letonya, Estonya, Litvanya, Azerbaycan ve Gürcistan’da Rus dili statüsünün yükseltilmesine karşı çıktılar.

Kamuoyunda tartışmanın bir başka nedeni 2014 yılında kabul edilen “Rusya Federasyonu Devlet Dilinde” federal yasada yapılan değişiklikler getirildi. Değişiklikler, sanat eserlerinde, kitle eğlence etkinliklerinde ve medyada aşırılık dışı bilgi ve küfür kullanımını yasakladı. Tartışmalar sırasında, daha açık bir şekilde ortaya çıktı

Rus kültürünün gelişimine bakış açısındaki kilit çelişkiler. 2013-2015 arasındaki “Ukrayna krizi”, toplumun güçlü bir sosyo-kültürel bölünmesini “liberaller” ve “vatanseverler” e katalizör haline getirdi. Bir sembol iki kutup pozisyonunu sabitledi. “Liberaller”, kendilerini küreselleşme ve tek kutuplu bir dünya inşa etme sürecine paralel olarak, Rus toplumunun Batı yöneliminin destekçileri olarak konumlandırıyordular. “Vatanseverler”, Rus toplumunda kısmen kaybedilen geleneksel kültürel değerleri restore etmeye ve çok kutuplu bir ekonomik ve politik gerçekliğe yönelik bir bağımsız devlet politikası oluşturmaya çağırıyor. İki kutup pozisyonunun çatışması 2014 yılının sonlarında 2015 yılının başlarında yoğunlaştı.

Sorun, neden kültür alanını düzenleyen uluslararası belgeler göz önüne alınarak geliştirilen yeni Rus kültürel politikasının kendisini, Rusya toplumunun çeşitli gruplarının eleştirisinin merkezinde yer almaktadır? Sebep, kökenleri Avrupa ve Rusya tarihinin derinliklerine kadar inen Rusya ve Batı arasındaki uygar, ideolojik çatışmada görülmektedir.

Bu nedenle, BDT ülkelerinde Rus dili için beklentiler farklıdır, çünkü dilin dağılımı ve nüfusun kendisine yönelik tutumları farklılaştırılmıştır. Ankete dayanarak, komşu ülkelerdeki Rus dilinin daha ileri konumunun “halkların genel tarihi tarafından mülkiyeti ve uygulamasındaki pratik ihtiyaçlardan daha az belirleneceği sonucuna varılabilir. Bölgede Rus dilinin gelişmesi için ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi bir ön koşuldur, çünkü dil bilgisine duyulan ihtiyacı arttırmak ve uygulama kapsamını genişletmek. Bir başka durumda, ekonomik bir temelin yokluğunda, Rusya’nın BDT ülkelerindeki tanıtımına yönelik devlet desteğine rağmen ülkemizin dilsel politikasının çok az etkili olacağı kanıtlanmasına rağmen, Rus dili yavaş yavaş zeminini kaybedecek.

“Dünya dilleri kulübü” olarak adlandırılan diller, gelişmiş ülkelerin halklarına aittir: Uluslararası ilişkilerde de önemli bir rol oynayan ABD, İngiltere, Fransa, Almanya. Tabii ki, politik ve ekonomik boyutlar dilin yayılmasında mutlak bir faktör değildir. Kültürel miras, ulusal geleneklere duyulan ilgi veya bilimsel ve teknik yenilikler, aynı zamanda dünya dili hiyerarşisinde dilin güçlendirilmesine ve çalışmalarına ilginin ortaya çıkmasına katkıda bulunan önemli bir faktördür.

Bununla birlikte, çoğu insan, dilin iş, okul, iletişim, önemli bilgiler edinme ve günlük problemleri çözme konusunda yardımcı olabileceği durumlarda yabancı dil öğrenmede pratik önemi görmektedir. Dilin ters ilişki ve devletin uluslararası ilişkilerdeki rolü, dilin çalışılması ve bilgisinin bir yabancı devlet kültürünü anlamada rehberlik yapması, temsilcileriyle temas kurmaya teşvik edilmesi, turist akışını arttırmasıdır., yabancı öğrenciler, uzmanlar vb. Dil, birleştirici bir faktör olarak da hareket eder, farklı eyaletlerde yaşayan ancak aynı dili konuşan bir insan çemberi oluşturur. Burada özellikle yurttaşlarla çalışmanın önemine dikkat çekiyor (Dublin, 2016,164-172).

5. RUSYA’NIN ORTA ASYA’DA KÜLTÜREL POLİTİKA UYGULAMASININ NEDENLERİ

Yukarıdaki bölümler, kültürün, Rusya Federasyonu dış politikasını sürdürmesinin ana aracı olduğunu göstermektedir. Dil yönüne, yani Rus dilinin ve Rus edebiyatının yurtdışına yayılması için özel bir yer verilmiştir. Bununla birlikte, şu anda geniş çapta faaliyet, BDT ülkelerinin topraklarında yürütülmektedir. Sovyetler Birliği’nin çöküşü ve bağımsız devletlerin sayısındaki artış, Rusça çalışma hacminde keskin bir düşüşe yol açtı. Bağımsız devletler, topraklarında yaşayan Rus vatandaşlarının çıkarlarını göz ardı ederek, Rusya’nın Sovyet sonrası alanda dil varlığını arttırmaya yönelik özel önlemlerin geliştirilmesini gerektiren dil politikalarını sürdürmeye başladı.

Orta Asya’daki Rusya çıkarlarının temeli, Rusya ile bölge ülkeleri arasındaki siyasi, ekonomik alanda, savunma ve güvenlik alanında olduğu kadar kültürel ve dil alanındaki özel ilişkilerin korunmasıdır. Güvenlik, öncelikli olmakla birlikte, Rusya ekonomik ve siyasi bir entegrasyon politikası izlemektedir. Orta Asya ülkeleri bir zamanlar Sovyetler Birliği’nin bir parçasıydı, ama şimdi başka bir örgütlenme çerçevesinde (BDT) birleşmişler.

Stratejik fikirler açısından “yurtdışına yakın, geleneksel olarak kontrol edilen bölgelerden ve Doğu Avrupa’dan ayrılmasından sonra Rusya’nın stratejik geri çekilmesinin son sınırını. “Yakın Çevre” yi kaybeden Rusya, son tampon bölgelerini kaybedecek ve stratejik savunma hattı devlet sınırını geçecek. “Yakın Çevre” üzerinde bir zamanlar Sovyetler Birliği’ne ait devlet anlaşılmalıdır. Haritaya bakarsanız, bir tür yarım halka oluşturarak kuzeybatıdan güneybatıya doğru uzandıklarını görebilirsiniz. Bu yarı-halka ve Rusya’nın tampon bölgesi, Rus otoritelerin kendi güvenlikleri için korunması gereken istikrarlı bir ortam. Bugün, politik, ekonomik ve diğer göstergeler açısından “Yakın Çevre” homojen değildir. Dolayısıyla, örneğin, Baltık ülkeleri artık Avrupa Birliği’nin bir parçası, NATO’nun üyesi olan ortak bir Avrupa ve genel olarak Batı (Amerikan) güvenlik sistemini paylaşıyorlar.

1990 yıllarında, Rusya ile Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkilerde, Rusya dış politikasının bir bütün olarak Avrupa ve Batı lehine değiştirilmesinden kaynaklanan değişimler nedeniyle bir miktar soğumaya yüz tuttu. 1990'lı yılların sonlarından 2000'li yılların başlarına doğru Rusya'nın dış politika vektörünün yeniden değerlendirilmesi, bunun sonucu olarak bölgeye dönüşü ve Orta Asya'nın Rusya dış politikasının öncelikli alanlarına dahil edilmesine neden olmuştur. Bugüne kadar Rusya, Kırgızistan dahil olmak üzere Orta Asya ülkelerinin çoğuyla ilişkilerini oldukça kapatmıştır (Barisova, Kolkov, & Kamalov, 2016, 83-94).

Çekicilik fikri, Rusya'nın Orta Asya'da "yumuşak güç" uygulaması konusunda diğer ülkelere karşı belli bir üstünlüğü var. İlk olarak, Orta Asya bölgesi Sovyet sonrası alandaki entegrasyon süreçlerine dahil edilmiştir ve bu nedenle etkileşim bölge dışındaki diğer devletlerle daha yakındır. İkincisi, kullanım alanı daraltılmış olmasına rağmen, Orta Asya'da Rus dili hala yaygındır. Üçüncüsü, akrabalık ve dostluk bağları yanı sıra profesyonel bağları nedeniyle Rusya ile bağları var. Bununla birlikte, aynı zamanda, Sovyet geçmişi her zaman ve evrensel olarak kabul edilmediğinden de sınırlamalar var. Ayrıca hemen sonra SSCB'nin çöküşü Rusya, Orta Asya'ya olan ilgisini daralttı ve bu da bölgedeki etkisinin azalmasına neden oldu. Ve sadece XXI yüzyılın başından itibaren. Bu ilgi yoğunlaştı. Genel olarak, bölgedeki Rusya için avantajların potansiyelinin diğer bölge dışı aktörlerinkinden daha büyük olduğu görülüyor.

Orta Asya, Rus uzmanların dikkatini çekiyor. Gorchakova, Orta Asya bölgesine oldukça özenli olduğunu gösteriyor. Ocak 2014'ün başında, Vakıf için ilgili talep veya Vakıf tarafından hazırlanan 488 makale alınırken, Avrupa - 676, ABD - 760 ve Nisan 23'te Avrupa'da yapılan analizlere göre, Orta Asya'da Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi. 2014'ün başlarında, Orta Asya'daki makale sayısı Doğu Avrupa'dakilerin sayısı ile aynı yüzün biraz üzerinde. Aynı zamanda, INF'de ve bölge için bir çalışma kitabında kapsamlı rapor hazırlandı.

XIX. yüzyıl boyunca Rusya ve İngiltere arasında Türkistan hakimiyeti için yapılan mücadele uzmanlarca "Büyük Oyun" olarak adlandırılmıştır. 1907 tarihli Rus-İngiliz Anlaşması'na kadar devam eden bu mücadele, Afganistan'ın iki ülke arasında tampon bölge olarak kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. Böylece Afganistan İngiltere'nin, sömürgesi Hindistan'ı güvence altına alınması için bu ülkeye bırakılırken, Türkistan'daki Rus varlığı da kabul edilmiştir. "Büyük Oyunun" ikinci perdesi ise SSCB'nin çöküşü ile Rusya ve ABD arasında oynanmaya başlanmıştır.

RF 1991-93 yılları arasında yaşadığı siyasi ve ekonomik sorunlar nedeniyle içe kapalı bir politika izlemiş, 1993'de uygulamaya konan "Yakın Çevre" (near abroad- bliyniy zarubej) stratejisinden sonra ise yeniden arka bahçesi olarak gördüğü eski SSCB cumhuriyetlerine yönelmiştir.

1992 sonunda RF'nin dış politika önceliklerini yeniden tanımlaması neticesinde kabul edilen ve "Rusya Federasyonu Dış Politika Doktrini" içinde tanımlanan bu karar şu konuları içermektedir:

- 1) BDT çerçevesi içinde ve esas olarak ikili ilişkiler temelinde olmak üzere bağımsızlığını yeni kazanmış devletler ile siyasi, iktisadi ve askeri iş birliğini derinleştirme,
- 2) Bağımsızlığını yeni kazanmış devletlerin alt yapısını genişletme ve güçlendirme,
- 3) Yeni bağımsız devletlerin her biri ile Rusya vatandaşlarının haklarının korunması konusunda anlaşmalar yapılması,
- 4) BDT sınırlarının ortak olarak korunması (Krokin, 2016, 7-13)

Tercihlen çok bir zorunluluk olarak ortaya çıkan "Yakın Çevre" politikasının kabulünün en önemli nedeni jeostratejiktir. 1991 sonrası Moskova'nın Soğuk Savaş döneminde sahip olduğu Orta ve Doğu Avrupa'daki etkinlik alanını kaybetmesinin ardından, eski SSCB cumhuriyetlerindeki etkinliğinin azalması ve ardından Baltık denizinde denetimi kaybetmesi RF'yi acilen bölgesinde hâkim ülke olmaya itmiştir. Ayrıca, Ukrayna'nın bağımsızlığını elde etmesiyle Karadeniz'de, Kafkas ülkelerinin ve Orta Asya cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasıyla da Hazar Havza'sında gücünü kaybeden Rusya, eski arka bahçelerine hızla yönelmiştir. 1992'de Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev başkanlığında toplanan Rus Dış Politika Konseyi'nin belirlediği Rus dış politikasının amaçları arasında yer alan şu madde oldukça ilginçtir: "Rusya'dan ayrılmış olan ve hemen Rusya'nın etrafında bulunan eski Sovyet cumhuriyetleri ile olan ilişki ve bağlara önem verilmelidir. Bu ülkelerle olan bağ ve ilişkilerin Rusya'nın iç gelişimleri olduğu kadar uluslararası politikadaki yerini belirlemesi açısından da büyük önem taşıdığı daima akılda tutulmalıdır."

Dünya gücü olma isteğinden hala vazgeçmeyen Rusya'nın eski Sovyet ülkeleri üzerindeki etki alanını kaybetmemek amacı ile ortaya attığı bu yeni strateji iki yönlü işlemektedir. Bunlar

Rusya ile cumhuriyetler arasındaki ikili ilişkiler ve BDT bünyesinde gerçekleşmekte olan münasebetlerdir. SSCB'ye son olarak katılan ve ilk olarak ayrılan Baltık ülkeleri (Letonya, Litvanya ve Estonya) bağımsızlıklarının ilk günlerinden itibaren Avrupa'ya yakın ve onun bir parçası olduklarını vurgulayan politikalar yürütmüşlerdir. Rus vatandaşlarına ilk vize uygulamasını yapan bu ülkeler, RF ile sık sık Rusça konuşan halkların hakları konusunda karşı karşıya gelmektedirler. Estonya ve Letonya Rusya ile oldukça mesafeli ilişki kurarken, Litvanya biraz daha ılımlı politika yürütmeyi tercih etmiştir. Ancak 2000 yılı haziran ayında Litvanya Parlamentosu'nun SSCB'nin Litvanya'yı işgalinden dolayı tazminat ödemesi gerektiği yönündeki bir kanunu kabul etmesiyle iki ülke ilişkileri oldukça gergin bir havaya bürünmüştür. Sonuç olarak Rusya'nın Yakın Çevre açılımı Baltık ülkeleri tarafından tepki ile karşılanmış ve uygulama alanı bulamamıştır.

Bu politika ile, 1991-93 yılları arasında izlenen izolasyon, Atlantikçi dış politikanın yerini giderek neo-empyralist eğilimli ve eski Sovyet cumhuriyetlerinde 'yeni hayat sahaları' açmaya yönelik politikalar, Rusya'nın bağımsızlık sonrası oluşan ekonomik ve sosyal bunalımın yarattığı toplumsal çöküntüyü aşabilmek için ve Yakın Çevresinde süper güç statüsünü yeniden inşa etmek ve Batılı ülkelerle eşitlik temelinde ilişkilere girerek Rusya'nın ulusal gururunun onarılması amaçlanmaktadır. Rusya'nın Yakın Çevreye özellikle de Orta Asya'ya yeniden yönelişinde ekonomik ve siyasi çıkarlar kadar, yayılmayı teşvik eden empyralist kişilik de etkili olmuştur. Dixon'un ifadesi ile, "Yakın Çevre Rus dış politikasında Rusya'nın gücünü ve zafer ümitlerini her zaman diri tutabilecek bir bölgedir. 'Yakın Çevre' Kırım Savaşı'ndan bugüne kadar Avrupa'da gücünü kaybeden Rusya'nın Avrupa dışında ama en az Avrupalı ülkeler kadar güçlü bir devlet olduğunu kanıtlayabileceği bir bölge ve yöneliş olmuştur"(Jabarova, 2015,15-29).

Yine "Yakın Çevre" stratejisi çerçevesinde Moskova iş birliğinde önceliği BDT ülkelerine ve BDT içinde kolektif güvenlik mekanizmalarının oluşturulmasına ve güçlendirilmesine vermiş ve BDT sınırlarının RF'nin 'Milli Güvenlik Sahası' olduğunu açıklamıştır. Bu amaçla Moskova, Birleşmiş Milletlerin NATO'ya Avrupa'da sağladığı yetkiler gibi, BDT'ye de kendi bölgesi içindeki sorunlara müdahale için yetki verilmesi için bazı girişimlerde bulunmuş; ancak BM Güvenlik Konseyi'nin diğer daimî üyeleri bu isteği Rusya'nın BDT ülkelerinin bulunduğu bölgedeki empyralist geçmişini dikkate alarak kabul etmemişlerdir. Ancak bu olumsuz cevap bile RF eski Dışişleri Bakanı İvanov'un "uluslararası politikadaki yerimiz önemli ölçüde BDT ile ilişkilerimizin biçimine bağlıdır" dediği bölgede Azerbaycan ve Gürcistan örneklerinde olduğu gibi Rusya'nın bölge ülkelerinin iç işlerine karışmasına engel olamamıştır. Rusya Federasyonu'nun eski Sovyet cumhuriyetlerindeki ekonomik menfaatlerinin giderek önem kazanmaya başlaması gibi unsurlar etkili olmuştur.

Bu tarihten sonra Rus dış politikasındaki idealist ve kuramsal yaklaşım yerini realist ekolün etkisinde eski Sovyet Cumhuriyetlerinde ortaya çıkan iç sorunlarda askeri ve diplomatik müdahalenin gerçekleşmesi gerektiği görüşünü destekleyen –bu durum 1992'de başlayan Tacikistan iç Savaşında görülmüştür- daha etkin dış politika yaklaşımına bırakmıştır. RF'nin "Yakın Çevresi"ne yönelik politikasında 1993'te başlayan bu ani değişimde, 1991'den sonra Moskova'nın Soğuk Savaş döneminde Orta ve Doğu Avrupa'daki etkinlik alanını ve daha da önemlisi eski SSCB cumhuriyetlerindeki nüfuz alanını kaybetmesi etkili olmuştur. İlk önce Baltık ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanması, Moskova'nın Baltık Denizi'nde denetimi kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Daha sonra Ukrayna'nın bağımsız bir devlet olarak uluslararası politikada yer alması 1994'ten sonra Batıya daha yakın olması gerçeği ile birleşince, Moskova'nın Karadeniz'deki etkinliğinin zorlanması sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Trans-Kafkasya ve Orta Asya'daki eski SSCB cumhuriyetlerinin de bağımsızlıklarını kazanmaları ve bazı Batılı kurum ve ülkelerle ilişkilerini geliştirmeleri sonucu, RF bir zamanlar Hazar Havzası'nda sahip olduğu etkinlik alanını artık sürdüremez olmuştur.

Rusya'nın 1993 sonrası politikası uluslararası güçlerin, büyük ölçüde de ABD'nin bölgeye yönelik ilgisinin boyutuna göre şekillenmektedir. SSCB'nin yıkılmasının ardından dünyanın en önemli petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olan Orta Asya, ABD başta olmak üzere tüm büyük güçlerin ilgisini çekmektedir. Amerikan yönetimi 1991-93 yılları arasında bölge ile ilişkilerini RF'yi rahatsız etmeyecek düzeyde ekonomik ilişkilerle sınırlandırmıştır. RF ise ekonomik sorunlarını çözmek için yardım aldığı Batılı finans kuruluşlarının tepkisini çekmemek için, bölge ülkelerine 'eski arka bahçesi' olarak değil de 'yakın ilişkiler içinde bulunduğu müttefikleri' olarak gördüğünü belirtmekten kaçınmamıştır.

Buna karşın dönemin ABD Başkanı George Bush ise, 25 Aralık 1991'de yayınladığı bildiride Amerika'nın özgür, bağımsız ve demokratik Rusya'yı ve Sovyetler Birliği'nin yerini alan BDT'yi tanıdığını, her ikisinin de uluslararası arenada yerlerini almasından dolayı hoşnutluk duyduğunu açıklamıştır. 1993 yılında ise,

ABD'nin bölgeye sadece ekonomik değil; siyasi ve askeri nüfuz elde etmeye yönelik çabaları ile RF'nin Yakın Çevre Doktrini çerçevesinde eski Sovyet cumhuriyetleriyle daha yakın ilişkiye girme isteğinin tesadüf olmadığı ortadadır. Sonuç olarak, 1990'ların başlarında büyük ölçüde Yeltsin-Kozirev ikilisi tarafından şekillenen Rusya'nın Orta Asya politikası 1999 yılına gelindiğinde büyük değişime uğramıştır. Kozirev'in Ağustos 1992'de "Rusya'nın emperyalist bir politika izlemesi sonumuzu getirir" şeklindeki sözlerinden iki yıl sonra görüşünü değiştirerek Mayıs 1994'te "eski Sovyet cumhuriyetlerinin Rusya ile bütünleşmesini bir zorunluluk olarak gördüğünü" ifade etmiştir (Niyaz, 2015). Böylece Rusya, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası uluslararası alanda uygulamaya çalıştığı tek kutuplu dünya düzenine karşı en büyük tepkiyi, eski Sovyet cumhuriyetlerine karşı uyguladığı bu yeni strateji ile göstermiştir.

6. RUSYA'NIN ORTA ASYA'DA KÜLTÜREL FAALİYETLERİ

Orta Asya'daki pratik faaliyetlere gelince, Rus dilinin gelişimine dayanan ve vatandaşlarla çalışan Rus Dünyası Vakfı ve Rossotrudnichestvo gibi yapılar daha çok üzerinde duruluyor. Örgütün amaçları, çeşitli eğitim programları ve projeleri ile yurtdışına göç eden Rusların geri dönüşüne yardımcı olmak da dahil olmak üzere, yurttaşlarla temasların geliştirilmesi de dahil olmak üzere, esasen Rus dilinin popülerleşmesi konularına indirgenmiştir. Anavatanlarına. Rossotrudnichestvo, pratik faaliyetlerini yabancı temsilcilikler ağı aracılığıyla yürütmektedir. Rus dil kursları düzenleyen 46 eyalette, Rus dili bilgisi için olimpiyatları ve yarışmalar yürütmektedir ve bilimsel tartışma kulüpleri düzenlemektedir vs.

Rossotrudnichestvo, Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı'na aittir. Rusya Federasyonu anayasasına bağlı olarak oluşturulmuştur ve Rusya Federasyonu Başkanı ve Hükümeti yasaları ve federal yasaları, uluslararası yasalar ve Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın normatif yasal yasaları ile kayıtlıdır. Programın yaklaşımları, Rusya'nın dünyaya olumlu imajını yaratmaya ve uluslararası topluma dostane politikalar sunmaya odaklanmaktadır. Yaklaşık 80 ülke Rossotrudnichestvo'ya kaydoldu ve her yıl daha fazla alıyorlar. Ayrıca 62 eyalette 72 Rus bilim ve kültür merkezi, 21 eyalette Rus Elçiliklerinde görev yapan Ajansın 23 temsilcisi bulunmaktadır. Bağımsız Devlet Örgütü Topluluğu devlet üyeleri ile iş birliği programın temelidir ve bu ülkelerin Rus kültür merkezleri vardır. Orada daha fazla RCSC açılması ve 2020 yılına kadar temsil edilmesi için uzun vadeli bir proje var.

Rossotrudnichestvo resmi internet sitesine göre, programın amacı Rus dilinin kullanım alanını genişletmektir. 2016-2020 dönemi için hükümet "Rus dili" programı, bu yaklaşımın kilit kullanım aracıdır. Bugün Rossotrudnichestvo, binlerce kişiye Rus dili sağlama fırsatına sahiptir ve dünyadaki tüm ulusların Rus dilinin her seviyesini alabilmesi ve alabilmesi için Rus dil kursları konusunda yardım sunmaktadır. Ayrıca web sitesi Rus dilinin genişlemesi ile ilgili tüm bilgileri sağlamaktadır.

Rossotrudnichestvo'nun girişimi üzerine, Rus dili çalışmasını içeren çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. "Yurtdışında Rus Okulu" programı, "Rusya eğitim standartlarına atıfta bulunarak Rusya dışındaki tipik okul kurum modellerini oluşturma ve destekleme" fikrini pekiştirmektedir. "Yabancı ülkelerin siyasi, kamu, iş dünyası ve akademik çevrelerinin genç temsilcilerinin Rusya'sına kısa süreli çalışma ziyaretleri programı", ülkemize yapıcı bir biçimde eğilimli olan aktif yabancı ülke vatandaşlarının bir çemberinin oluşturulması ve Rusya Federasyonu arasındaki ortaklık ilişkilerinin güçlendirilmesine ve gelişmesine yakından etkisini göstermemiştir.

Rusya'nın Orta Asya ülkelerine hâkim olma noktasına geldiğini söylemek şüphelidir. Ayrıca, Rusya'nın çıkarlarıyla ilgili olarak, Kazakistan'ın ulusal sınırlara tehdit etme olasılığı olan uzun toprak sınırı nedeniyle, güvenlik tehdidi oluşmaktadır. Rusya, Orta Asya bölgesindeki herhangi bir ihtilaf durumunda ciddi zararları kapatmak için çok fazla çaba harcadı, bu nedenle sınırları korumak için yumuşak gücün temelleri önemli bir gölge oluşturdu. Bu bölüm temel olarak aşağıdaki iki soruyu yanıtlamaya çalışmaktadır: Rusya'nın Orta Asya'daki çıkarlarını zorlayan faktörler nelerdir? Ve ABD'nin bunlara verdiği tepkiler neler?

Orta Asya derken, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın oluşturan bir bölge söz konusu. Bu beş ülke 1991'de Sovyetler Birliği'nden bağımsız hale geldi. Mart 1992'ye kadar Rusya Orta Asya ülkeleri ile diplomatik ilişkiler kurdu ve bölgede 5 bağımsız cumhuriyet tanıdı. ABD ise bu alanla yalnızca dolaylı ve gayri resmi bir bağlantı kurdu, birkaç yıl boyunca Amerikan dış politikasında önemli bir yer almadı. Rusya için söylenecek olan şey, bölge ülkeleri arasındaki etkileşimlerin ve ilişkilerin tarihi neredeyse yüzyıla dayalıydı. Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile ilişkiler kurarak, Moskova İdaresi, geleneksel diplomasiyle birlikte "yumuşak güç" e dayanıyordu. Buna ek olarak, bu ülkelerle siyasi, bilgi ve insani açılardaki ilişkiler RF'nin bu ülkelerin siyasi süreçleri üzerinde bir etki yaratmasına, ayrıca Rusya inisiyatiflerini desteklemesine ve sorunları Rusya'nın çıkarlarına

çözmesine yardımcı oldu.

Şubat 1994'te Kazakistan, cumhuriyetin piyasa reformları yapma, insan haklarına saygı gösterme ve toplumun ve devletin demokratikleşmesi yolunda ilerlemenin zorunluluğunu kabul eden Demokratik Ortaklık Beyanını imzaladı. Rusya Federasyonu "Yumuşak Güç" politikalarının önemli vektörü eğitimidir. 1990'lı yıllardan itibaren Orta Asya'da başlayarak, Rus standartlarında eğitim hizmetleriyle yüksek öğrenim kurumları kurmaya başladı. Biskek'te bulunan 1993'ten beri faaliyet gösteren Rusya Orta Asya Üniversitesi, RF'nun bu yumuşak güç politikalarının ana meyvesidir. Ruslaşmanın, köklerini küreselleşme terimiyle karıştırılmış olsun olmasın, Orta Asya toplumuna açıklamak için fazla zamanı yoktu. Küreselleşmenin etkileri, Orta Asya toplumunda gerçekten görülebilir, çünkü etkiler uzun zamandır devam ediyordu. Ancak Rusya'nın kültürel etkisi bölge ağırlıklı olduğu için hafife alınmamalıdır. Rus kitle kültürünün hegemonik doğası, yumuşak güç politikasının en güçlü kaynağı olabilir ve özellikle Orta Asya toplumunun gençliğine hitap ediyor.

Rusya'nın Orta Doğu'daki etkinin önemli komşu bölgelere yayılmasına izin vermek istemediği zaten biliniyor. Bu, her yıl bu sorunun giderek daha fazla önem kazandığı açıktır. Rusya ve Orta Asya arasındaki bağlantılar güçleniyor, örneğin Kazakistan ve Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan da olmak üzere Avrasya Ekonomik Birliği'ne, Toplu Güvenlik Antlaşması Örgütü'ne (CSTO) katılıyor.

Toprak bütünlüğünü ve egemenliğini koruma haklarına sahip egemen bir devlet olarak Rusya, Orta Asya'daki müttefiki ülkelerini doğrudan dış tehditlere karşı güvence altına almak için yumuşak güç kaynaklarını kullanıyor. Rusya ile Orta Asya bölgesi ülkeleri arasındaki ekonomik etkileşimler de Rusya dış politikasında çok büyük bir yere sahiptir. Çoğunlukla bu iş birliği, insan kaynakları alanına dayanmaktadır. Orta Asya bölgesi üzerindeki etkilere ilişkin tartışmayı özetlemek gerekirse, nihayet Çin, Rusya ve ABD'nin iş birliğini bölge ülkeleri için stratejik hale getiriyor ve bölgenin uluslararası kalkınma bağlamında sürdürülebilir kalkınması için şartlar sağlıyor.

Aralık 1991'de bağımsızlık ilan ettikten sonra, eski Sovyetler Birliği'nin kolonisi olan Kazakistan, Orta Asya'daki bölgede temelde yeni güçler yaşayan ve bölgedeki en büyük güç olma zorluğu çeken yeni bir devlet oldu. Diğer tüm Orta Asya ülkeleri de dahil olmak üzere ülkenin ulusal politikası Sovyet klişeleridir. Sovyetler döneminde Moskova İdaresi tarafından merkezileştirilen, tasarlanan ve kontrol edilen Rus dili politikası, her şeyden önce Rus dilinin baskınlığı ve etkisiyle nitelendirildi. Günümüzde Orta Asya dil politikaları merkezileştirilmiş vektörde uygulanmaktadır. Rusya-Kazakistan ilişkilerinin son yirmi yıldaki yörüngesini daha iyi anlayabilmek için, iki ülke arasındaki ortaklığın yıllar içinde nasıl ilerlediğine dair tarihi bir yol sağlamak önemlidir.

Kısacası, bu gelişmeyi ülkenin kalkınmasında üç kritik dönem boyunca ortaya koyuyor:

- 1.) 1991-1995- Kazakistan'ın dünya sahnesine giriş dönemi
- 2.) 1996-2001- Orta Asya'da lider ülke olarak ortaya çıkan yıllar
- 3.) 2002-2011- Kazakistan'ın güçlü bir "çok vektörlü" dış politikaya sahip istikrarlı ve müreffeh bir devlet olarak kurulması dönemi.

Tablo 3. Rusya'nın Kazakistan'da Kamu Diplomasi Kaynak Merkezleri

1.	Astana'daki RF Elçiliği
2.	Ana bölgesel merkezlerde 11 "Russian Corners"
3.	Tam Rusça 5 Eğitim merkez (Aktobe Almatı, Astana, Kararanda, Shymkent)
4.	Almatı'da "Rus Radyosu Temsil Evi"
5.	Uluslararası Eğitim için Rusya Konseyleri Merkezleri. Astana ve Almatı'da
6.	Rusya Barış Gücü Merkezleri
7.	Almatı'daki Kazak-Rus Üniversitesi

Tablo 4. Rusya'nın Türkmenistan'da Kamu Diplomasi Kaynak Merkezleri

1.	Astana'daki RF Elçiliği
2.	Russian Center in Aşgabat
3.	Tam Rusça 3 Eğitim merkez (Turkmenabat, Dashoruz, Mary)
4.	Aşgabat'ta "Rus Radyosu Temsil Evi"
5.	3 Russian Corners (Turkmenabat, Dashoruz, Mary)

Tablo 5. Rusya'nın Özbekistan'da Kamu Diplomasi Kaynak Merkezleri

1.	Taşkent'teki RF Elçiliği
2.	EducationUSA Center
3.	“Rusya'nın Sesi Radyo”su Özbek dilinde yayınlar
4.	Taşkent'te “Rus Radyosu Temsil Evi”

Tablo 6. Rusya'nın Kırgızistan'da Kamu Diplomasi Kaynak merkezleri

1.	RF Embassy in Bişkek
2.	5 "Russian Corner" (Karakol, Kant, Talas, Jalal-Abad, Batken)
3.	Tam Rusça a Eğitim Merkezleri (Bişkek, Karakol, Naryn, Osh)
4.	Bişkek'te Amerikan Konseyleri ve “Rus Radyosu Temsil Evi”
5.	The Russian Corps of Peace
6.	Russian University of Central Asia in Bişkek and the International University of Central Asia. Tokmok

Kaynak: Avrasya Araştırma Enstitüsü. Almatı (<https://eurasian-research.org/en>)

Rossotrudnichestvo, dil politikası alanında çalışmak, yurtdışında Rus dilini desteklemenin temel mekanizmasıdır. Aynı zamanda, Rossotrudnichestvo tarafından yürütülen olaylar, Rusya'nın yabancı dil politikasının tüm gereksinimlerini tam olarak karşılamamakta ve bu da yurtdışındaki Rus dil politikasına ek katılımcıların katılımını gerektirmektedir. Projeler çok çeşitlidir. Vakfın yurtdışındaki varlığını sağlayan en önemli uluslararası kültürel projelerden biri, Rus dilini ve kültürünü dünya medeniyetinin önemli unsurları olarak popülerleştirmek, yurtdışındaki Rus dil eğitimi programlarını desteklemek, kültürlerarası diyalogu geliştirmek ve güçlendirmek için oluşturulan Rus merkezleridir. Milletler arasında karşılıklı anlayış. Rus merkezleri şu konularda materyallerle tamamlandı: “Kültür ve Sanat”, “Bilim”, “Eğitim”, “Rus Dili”, “Tarih”, “Toplum”, “Modern Rusya”. Vakıf, Rus dili bilgisi üzerine olimpiyatlar ve çeşitli yarışmalar düzenlemektedir. Bu tür olaylar, Rus tarihi ve kültürünün derinlemesine çalışmasına olan ilginin artması için bir araç olarak kullanılmaktadır.

7. SONUÇ

Soğuk Savaş sonrası SSCB parçalandı, bu parçalanma sonucunda Orta Asya'da dördü Türk kökenli olmak üzere beş Cumhuriyet bağımsızlığına kavuşmuştur. Bağımsızlıklarını elde ettikten sonra bölge ülkeleri ortak tarihi ve ortak kültürlerinden ötürü birçok sahada beraber hareket etmeyi ve birlik olmayı hedeflemişlerdir.

Sonuç olarak, Orta Asya'da kayda değer bir eğilim gelişti; nihai seçim yalnızca dilsel sempatiyi değil jeopolitik tercihleri gösteren yoğun bir “ikinci dil” arayışı. Bu seçimin Rusya lehine olacağını iddia etmek için bugün hiç kimse üstlenmeyecek. Orta seviye göstergeler rahat etmiyor: Tacikistan kültürel ve dilbilimsel olarak Rusya'ya yöneldiyse, Kırgızistan ve Kazakistan yarı profilli, batıya bakıyorlar (özellikle, çok dilliliğin orta öğretim sistemine ya da işleyişinin işleyişiyle ilgili deneylerle belirtiliyor) Bu arada, Orta Asya ülkelerinde bireysel bir statüden yoksun olan Rus dili, bölgedeki varlığını korurken, devlet dillerinin işlevsel ve yapısal yetersizliğini çeşitli hacimlerde doldurmaya devam ediyor. Orta Asya'ya ihraç edilen kilit jeopolitik oyuncuların dilleriyle birlikte, yine “yumuşak güçlerinin” katsayısını artırmak için hiçbir çaba sarf etmeyen ve çaba harcayan Rus diline üstünlüklerini kanıtlamaları gerekir. Buradaki herkes kendine göre çekici: ABD ve Çin güçlü ekonomik kaynaklar, Türkiye'nin Orta Asya ülkeleriyle kültürel, dilsel ve dini yakınlığı var, Arap ülkeleri dini geleneklerini ihraç ediyor.

Rusya'nın avantajları da vardır, ancak bunlar açıktır, ancak belki de iki yüzyıl önce Rusya'yı seçen Sovyet sonrası Orta Asya'nın halklarının ataları dışında ve bununla birlikte ortak bir alt kültür oluşturdu. Taşıyıcıları tek bir bütün gibi hissetmek için. Rus dili, bu algılayışın tarihsel taşıyıcısı, Sovyet sonrası alan boyunca anlaşılabilir karşılıklı çevrilebilir anlamların taşıyıcısı haline geldi. Başka hiçbir dil, hatta en "küresel" bile, bu yönüyle yerini hiçbir zaman tutamaz. Bu, Rus dilinin en büyük avantajıdır. Ne yakın gelecekte mali açıdan ne de teknik açıdan bakıldığında, Orta Asya eyaletlerinde Rusça olarak depolanan en zengin kültürel ve bilimsel mirasa mutlak bir alternatif bulmak mümkün değildir.

Rusya için Orta Asya bölgesinin en önemli unsuru bu sınır güvenliği olmuştur. Rusya'nın güneyinde bulunan Kazakistan ve diğer Türk cumhuriyetlerin Rusya sınırları içerisinde bulunan Türk toplumları ile birleşerek bir güç oluşturabilmesi en büyük sınır tehditlerinin örneğidir. Bunun dışında bölgedeki ülkeler bağımsız olduktan sonra ABD, Çin gibi lider ülkeler de kendi politikaları doğrultusunda faaliyetler yürütmeye başlamışlardı ve bu durumda Rusya kendi açısından Orta Asya'da tekrardan hegemonik ülke konumuna gelmesi gerekiyordu. Hegemonya kurmasının ve korumasının sebebi ise kendisinin komünizm düşüncesini yaymış olduğu bu toprakları başka ideolojilere bırakmamak olmuştur. Bu hegemonya kurma çabalarında Rusya için kültürün önemi çoktur. Sebebi zengin tarihe sahip olan Rus kültürü bölge

halklarında hayranlık uyandırıyor. Rusya'nın kültürel olarak bölgede büyük bir etkisi vardır. Örneğin: Rus okullarının ve üniversitelerinin, Rus dili ve kültürü koruma merkezlerinin olmasıdır. Rusya Orta Asya üzerinde uyguladığı kültür politikalarını "Yumuşak Güç" kavramı kapsamında gerçekleştirmiştir. Yumuşak güç politikasının esas araçları ise, dil, din ve kültür olmuştur. 1991 yılında SSCB'de bağımsız olarak ayrılmasına rağmen bölge ülkelerinin Rusya'ya bağlı kalmasının, Sovyet Rusya'sı sisteminin izlerini taşımakta olduğunun sebepleri yukarıdaki bölümlerde örnekler ile getirildiği gibi, SSCB'nin bölgede uyguladığı komünistleştirme ve Ruslaştırma faaliyetlerine bağlıdır.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki, Orta Asya devletleri ortak tarihini, kültürünü dilini birleştirerek birbirlerine destek çıkmalıdırlar ve dünya uluslararası arenasında bir Rusya 'sız Orta Asya konumuna gelmelidirler. Bunun için de ilk olarak 1992 yılın başlarında Özbekistan Cumhuriyetinin uyguladığı gibi, okul dersliklerinden Rus edebiyatı ve literatürlerinin kaldırılması, tüm bölge ülkeleri arasında ortak konuşma dilinin Rusça değil de kendi dilleri olması gerekmektedir. Tabi ki asırlarca baskı altında olan bu ülkeler için yeniden dirilme süreci zor geçecektir, ama bir olduktan sonra yapılamayacak iş, geçilemeyecek engel yoktur. 2018 yılında Kazakistan cumhuriyeti de Latin alfabesine remi şekilde geçiş yapmıştır. Bölgede günümüzde kiril alfabesi kullanan tek Türk cumhuriyeti olarak Kırgızistan kalmıştır. Ortak bir dilin ve tarihin oluşturulması için Kırgızistan'ın da Latin alfabesine geçmesi önemli adımlardan biri olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahmedov, K (2000). "Vneshnayaya Kulturnaya Politika Rossiya", *Diplomaticheskii Vestik*, 25 Haziran ss.76-85.
- Artıkov, Sh (2003). "Rusya'nın Yakın Çevre Politikası", Gulam Abdishev (ed), *Rusya İçin Orta Asya Neden Önemli* içinde (123-135), Kazan: ROSSPEN, 2003, ss.125-130.
- Avanesova, G (2010). *Socialnoye Razvitie Rossiyskix Regionov*, Kazan: MEZH OT, ss.125-132.
- Aytmatov, C (2005). "Kültürün Devlet Üzerinde Etkisi", (KTR, röportaj), 24 Aralık 2005 y.
- Bychakov, S (1998). "İkinci Rus-Türk Savaşı Sırasında Kırım Savunma Teşkilatı: 1787-1791", *Kültür ve Tarih*, C.32, No12 (Mart 1998), ss.124-128.
- Barisova, Y. K. V. ve Kamalov, A. (2016). *Orta Asya'da Yeniden Doğuş: 2000-2010*, Ufa: Dom Uchony, ss.83-94.
- Dublin, V (2016). *Rus Dilini Öğrenelim*. St. Petersburg: DK Nebo, ss.164-172.
- İlyasov, S (1996). *Kırgız SSC Tarihi*, Frunze/Bişkek: Kyial KB, 1996, ss.232-238.
- Jabarova, A (2015). "Rusya'nın Coğrafi Konumunun Yeniden Değerlenmesi: Yakın Çevre Politikası Örneği", *Devlet ve Siyaset*, (Mayıs 2015), s.15-29.
- Kara, F. (2007) "Ruslar'ın Kırgızistana Koloni Siyaseti", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.35-39.
- Kirkov, İ. (2017). *Dünyaya Rus Dilini Yayıma Çabaları*. Sivastopol: İzuchay Nauka, s.25-28.
- Krokin, V. (2016). "Rusya Federasyonu'nun Yeni Dış Politika Doktrini", *Devlet ve Siyaset*, (4 Şubat 2016), s.7-13.
- Kryushen, P. (2015). "Rusya'nın Orta Asya Politikası", [Elektronik versiyon] *Russie.Nei.Visions*, Cilt.84, Sayı.66, <https://nationalbank.kz/?docid=3329&switch=russian> 10.05.2019 tarihinde ulaşıldı.
- Mısıroğlu, K. (1992). Rusların Türkistan'a Yayılma Politikası, *Moskov Mezalimi: Türkistanda Moskov Mezalimi*, İstanbul: Sebil Yayınevi, s.200-216.
- Nye, J. (2006). *Soft Power*, Galiya Mambetova (çev), Moskova: Trend, 2006, s.87
- Nye, J. (2006) Bir Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür, *Yumuşak Güç*, Reyhan İnan, (çev) Ankara, Çankaya: BB101, s.73-84.

- Rechel,V. (2011). “Orta Asya: Rus Dili Hızla ve Dönemz Olarak Ayrılıyor”, *Habar Tashkent*, (12 Aralık 2011), s.24-38.
- Saraç,E. (2008) “Rus Dış Politikasını Şekillendiren Dinamikler Çerçevesinde Rusya Federasyonunu-Orta Asya Türk Cumhuriyetleri (Türkistan) İlişkileri (1991-1999)”, *Yüksek Lisans Bitirme Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Synko, V. (2019). “Asya’da Rus Dili Tökezleyen Bir Blok Haline Geldi”, *Golos Varonej*, (5 Mayıs 2019), s. 25-39.
- Torkunov,V. (2014). “Rusya Dış Politikasında “Yumuşak Güç” Aracı Olarak Eğitim” *Cyber LENİNK*A, s.85-86.
- Volodina, A. (2017). “Sovyet sonrası Orta Asya’da Rus Dilini Tekrardan Yaygınlaştırmak”, *Khabarshy*, (Kasım 2017), s.15.
- Zumma, T. (2018). “Global Telekomünikasyon Alanında Rusya ve Rus Televizyon-Radyo Yayınları” *Global Dünya*, (6 Nisan 2018), s.7-12.